

P o s u d e k

Na diplomovou práci Nely Langerové

„Tendenční prvky v intencionální četbě

Pro začínající čtenáře v 50. letech 20. století“

Pisatelka otevírá práci dvěma rozsáhlými kapitolami s četnými podkapitolami /s. 11-62/, kde objasňuje předmět bádání, základní pojmy a metodologické přístupy k tvorbě pro děti. Pokud věnuje velkou pozornost vzniku a vývoji intencionální literatury, zvláště pak ve 20. století, má to svou logiku. Všechny historické etapy znamenají úzkou provázanost písemnictví s dobovým chápáním slovesného umění, s měnícím se postavením dítěte ve společnosti, stejně jako s dalšími – vývojově podmíněnými – složkami kulturního života – typy a úrovní vzdělanosti, rolí učitele, možnostmi spisovatele v literární komunikaci se čtenáři, úlohou literární kritiky apod. Vždy totiž – jak to přesvědčivě dokládá Langerová – záleželo na tom, zda kulturní veřejnost chápe rozdíl mezi svobodnou tvorbou a její podřízeností vnějším činitelům, do jaké míry rozlišovala funkce textů pro děti /didaktickou, náboženskou, mravní, ideologicko-agitační, estetickou aj./. Pokaždé také záleželo na řešení klíčové otázky, co potřebuje malý čtenář k rozvoji vlastní osobnosti, zda má být rozvoj stimulován příkazy a mentorováním, nebo svobodnou imaginací. Teprve na širokém pozadí evoluce názorů souvisejících s literaturou pro děti a mládež mohou vyvstat pravé důvody, proč doktrína socialistického realismu deformovala estetické cítění u samých základů vnímání světa dětskýma očima.

Je ovšem škoda, že autorčina snaha podrobně referovat o vývoji odborných hledisek poněkud stírá etapy pozitivismu, strukturalismu /sémiotiky/, psychoanalýzy, fenomenologie a další. V nemenší míře se vytrácí období progresivního zpřístupňování četby dětem v souvislosti s vývojem a dostupností časopisů, nakladatelství, knihoven nebo školních čítanek. Ne vždy je zřejmé, jak se podle dobové /ideologické, mravní, estetické? / normy měnily literárně výchovné metody ve škole a mimo ni. Problém pisatelčiny vyhýbavosti zřejmě vyvěrá z opouštění hlavní myšlenkové linie celé diplomové práce – objasnění celospolečenského sporu o hodnoty, které měla literatura v dětském světě vytvářet. Jak mohlo vůbec dojít ke zneužití začátečnické četby v padesátých letech k ideologické indoktrinaci? Jaké hodnoty byly prosazovány a nakolik estetickou cestou? Jedna věc jsou předpoklady tohoto zneužívání v žánrech, věc druhá jsou možnosti práce s textem ve škole nebo doma.

Pominu-li opakování některých definic a přílišnou výčtovost stanovisek během výkladu, popřípadě objasňování minulosti pouze podle dnešní teorie literatury, psychologie nebo sociologie, málokdy však podle stavu těchto disciplín v padesátých letech, samostatný přínos Langerové spatřuji ve výstižném objasnění žánrů v rámci čtenářských zkušeností /s.38-62/. Ještě více podtrhuji pisatelčino přesvědčivé referování o názorovém obratu po roce 1948, a to v podkapitolách 3.2. Propaganda a tendenčnost /s.75-77/ nebo 3.3. Děťství jako program /s.77-79/. Pisatelka vystihuje vzájemnou provázanost na jedné straně norem, příkazů a cenzury, na straně druhé neurčitých myšlenek vyplývajících z podřízenosti celé tehdejší kultury vládnoucí politice /viz vágní schéma „budovatelství“/. Langerová nakonec završuje celou práci citlivou analýzou vybraných textů, včetně ukávek z časopisů a čítanek. Za objevené lze považovat autorčino poukazování na rozpory mezi kontinuitou s předválečnou tvorbou a pokusy podřídit se nové normě po roce 1948, jak to názorně demonstruje tvorba Heleny Malířové. Jinde zase stojí, že pozornost zneužitelná kontinuita minulosti a přítomnosti ve schematizaci slova a obrazu u Ondřeje Sekory.

Diplomovou práci Nely Langerové doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit předložený text známkou velmi dobře mínus / D /.

Pardubice, 20.4.2022

doc. PhDr. Petr Poslední, CSc.

Vedoucí práce